

(ст. 173-2 КУпАП) або ж внесенням відомостей про відповідне кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Законом про домашнє насильство встановлений строк дії термінового заборонного припису-до 10 діб цей строк продовженню не підлягає. Взагалі, це загальний термін. Тобто, встановивши строк дії припису – доба, не виключено, що поліцейський має можливість його продовжити, коли вважає, що особа залишається небезпечною для сім'ї. Враховуючи вітчизняні реалії роботи поліції, не виключено, що в практичній діяльності цей механізм запрацює.

Не зовсім зрозумілим є порядок оскаржування термінового заборонного припису, оскільки в ч. 9 ст. 25 Закону про домашнє насильство міститься доволі загальна норма про можливість його оскарження до суду в загальному порядку, передбаченому для оскарження рішень, дій або бездіяльності працівників уповноважених підрозділів органів Національної поліції України.

За невиконання термінового заборонного припису Законом про домашнє насильство запроваджується адміністративна відповідальність (ст. 173-2 КУпАП). Натомість незрозуміло, чому до переліку покарань за скоєння домашнього насильства повернули штрафи, які були виключені Верховною Радою в лютому місяці 2015 року.

Оскільки аналізований спеціальний захід – терміновий заборонний припис є доволі новим для вітчизняної правової системи, безумовно, заслуговує на позитивну реакцію спільноти, однак має певні прогалини, пов'язані із його застосуванням на практиці. Залишається без відповіді питання місця перебування кривдника, якому заборонено перебувати у спільному із сім'єю житлі; невідома доказова база для застосування цього спеціального заходу.

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 р. // (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 5, ст.35) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rada.gov.ua>.

2. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07 2015 р. // Відомості Верховної Ради.–2015, №40-41, ст. 379[Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rada.gov.ua>.

3. Простибоженко О.С. Заборонний і обмежувальний приписи: нові підходи у протидії домашньому насильству / О.С. Простибоженко // Юрліга – правовое информационное поле для бизнеса и юристов–2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://jurliga.ligazakon.ua/news/2017/12/14/167142.htm>

Стрельнікова-Ляшко А.В.

адвокат,

аспірант кафедри кримінального процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОБРАННЯ ПІДОЗРЮВАНОМУ, ОБВИНУВАЧЕНОМУ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ: ОКРЕМІ ПИТАННЯ

Відповідно до ст. 131 Кримінального процесуального кодексу України (далі - КПК України), метою застосування заходів забезпечення кримінального провадження, до яких відносяться і запобіжні заходи, є – досягнення дієвості кримінального провадження.

В ст. 177 КПК України, законодавець конкретизував мету застосування саме запобіжних заходів і визначив її як забезпечення виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього процесуальних обов'язків, а також запобігання спробам: 1) переховуватися від органів досудового розслідування та/або суду; 2) знищити, сховати або спотворити будь-яку із речей чи документів, які мають істотне значення для встановлення обставин кримінального правопорушення; 3) незаконно впливати на потерпілого, свідка, іншого підозрюваного, обвинуваченого, експерта, спеціаліста у цьому ж кримінальному провадженні; 4) перешкоджати кримінальному провадженню іншим чином; 5) вчинити інше кримінальне правопорушення чи продовжити кримінальне правопорушення, у якому підозрюється, обвинувачується.

Отже, метою застосування запобіжного заходу є не покарання особи за вчинений злочин, оскільки під час кримінального провадження особа спочатку підозрюється, а потім обвинувачується у вчиненні злочину і ще не визнана судом винуватою, а – забезпечення дієвості кримінального провадження та виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього процесуальних обов'язків, а також запобігання спробам здійснити дії, передбачені в ч.1 ст. 177 КПК України.

При обранні запобіжного заходу повинні враховуватися не лише мета, а і підстави застосування та інші передбачені законом обставини.

Підставою застосування запобіжного заходу відповідно до ч.2 ст. 177 КПК України є: наявність обгрунтованої підозри у вчиненні особою кримінального правопорушення, а також наявність ризиків, які дають достатні підстави слідчому судді, суду вважати, що підозрюваний, обвинувачений, засуджений може здійснити дії, передбачені ч. 1 ст. 177 КПК України. Слідчий, прокурор не мають права взагалі ініціювати застосування запобіжного заходу без наявності для цього підстав.

Отже, запобіжний захід повинен застосовуватись як виключення, лише у тому разі якщо неможливо забезпечити належну поведінку підозрюваного у інший спосіб, а шкода спричинена застосуванням запобіжного заходу буде менша ніж та, яка могла б наступити.

Відповідно до ст. 194 КПК України, під час розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу слідчий суддя, суд зобов'язаний встановити, чи доводять надані сторонами кримінального провадження докази обставини, які свідчать про: 1) наявність обгрунтованої підозри у вчиненні підозрюваним, обвинуваченим кримінального правопорушення; 2) наявність достатніх підстав вважати, що існує хоча б один із ризиків, передбачених статтею 177 КПК України, і на які вказує слідчий, прокурор; 3) недостатність застосування більш м'яких запобіжних заходів для запобігання ризику або ризикам, зазначеним у клопотанні.

Виклад та доведення обставин, які дають змогу: обгрунтовано підозрювати особу у скоєнні злочину; зробити висновок про наявність ризиків, та неможливості запобігти ризикам при застосуванні більш м'яких запобіжних заходів покладається на слідчого та прокурора.

При цьому, в диспозиції ст. 176 КПК України, замість «якщо слідчий, прокурор не надасть відповідних доказів» зазначено наступне: «якщо слідчий, прокурор не доведе». Тобто слідчий, прокурор повинні «довести» перед

слідчим суддею наявність обґрунтованої підозри та ризиків. Таке викладення диспозиції статті дає можливість слідчим та прокурорам досить широко трактувати яким чином вони мають це робити, та зазвичай вони не надають конкретних доказів, а лише припускають те, що особа може здійснити дії, передбачені в ч. 1 ст. 177 КПК України. Хоча відповідно до Академічного тлумачного словника української мови термін «доводити» має наступне значення: «підтверджувати істинність, правильність чого-небудь фактами, незаперечними доказами; доказувати». Тобто процес доведення перед судом наявності ризиків та обґрунтованості підозри повинен складатися з надання відповідних, незаперечних доказів, повідомлення слідчому судді реальних фактів, відповідної аргументації, що у своїй сукупності дозволило б слідчому судді зробити висновок про наявність обґрунтованої підозри і ризиків.

Яким же чином слідчий чи прокурор повинні доводити ці обставини. По перше вони подають відповідне клопотання, яке має відповідати вимогам визначеним у ст. 184 КПК України.

Більшість слідчих у клопотань про обрання запобіжного заходу використовують шаблонні формулювання, не підтверджені матеріалами провадження, обмежуються зазначенням фабули злочину, описують тяжкість вчиненого злочину, тяжкість покарання за вчинений злочин, загальні дані про особу, відсутність постійного місця роботи, стабільного прибутку, резонансність злочину.

Фактичною підставою застосування запобіжних заходів є наявність системи належних та допустимих доказів, які вказують: по перше, на вчинення особою злочину та дають підстави для обґрунтованої підозри щодо вчинення кримінального правопорушення такого ступеня тяжкості, що може бути підставою для застосування запобіжних заходів, по друге докази наявності ризиків, які дають підстави вважати слідчому судді, що підозрюваний може їх зробити, по третє, доведеність під час обрання конкретного запобіжного заходу того, що жоден з більш м'яких запобіжних заходів не може запобігти ризикам.

Як суд повинен оцінити докази, надані слідчим чи прокурором, щоб зробити висновок про обґрунтованість клопотання про обрання запобіжного заходу? У слідчого судді не повинні виникнути сумніви у тому, що дійсно підозра у скоєнні злочину обґрунтована та існують відповідні ризики.

Щодо наявності ризиків – то слідчі та прокурори у своїх клопотаннях їх існування повинні обґрунтовувати не самою можливістю таких дій з боку підозрюваної особи, а спиратися на конкретні фактичні дані, які свідчать про обґрунтованість прийнятого рішення.

Наявність «обґрунтованої підозри» у вчиненні кримінального правопорушення передбачає «наявність фактів або інформації, які б могли переконати об'єктивного спостерігача в тому, що відповідна особа могла-таки вчинити злочин». Перша вимога ЄСПЛ до обґрунтованої підозри висловлена у справі «Влох проти Польщі»: правопорушення, у якому підозрюється затриманий, має бути закріплене у Кримінальному законі держави. Друга вимога стосується наявності фактів причетності особи до скоєння цього правопорушення. Вони мають бути досить переконливими, щоб суддя на підставі їх розумної оцінки міг визнати причетність особи до вчинення злочину вірогідною. Отож, поняття «обґрунтована підозра» дається у рішеннях ЄСПЛ із

застосуванням високого рівня абстрактності. Разом з цим, ця категорія розкривається на прикладі конкретних обставин справи. Так, у справі «Берктай проти Туреччини» ЄСПЛ визнав відсутність обґрунтованої підозри, оскільки фактами на її підтвердження були телефонний донос про сепаратистську пропаганду та відсутність посвідчення особи у затриманого. У справі ж «К.-Ф. проти Німеччини» ЄСПЛ визнав «обґрунтованою підозру» у випадку наявності повідомлення власниці квартири про те, що її орендатори збираються втекти, не маючи наміру оплатити оренду, довідки про те, що адреса арендувачів, зазначена у договорі оренди, є лише номером поштової скриньки, та інформації, що в минулому вони вже перебували під слідством за шахрайство.

Науковці виділяють суб'єктивний та об'єктивний критерії «обґрунтованої підозри». Факти, що підтверджують «обґрунтовану підозру», «не повинні бути такого ж рівня, що й факти, на яких має ґрунтуватися обвинувальний вирок чи навіть пред'явлення обвинувачення».

Отож, на підставі практики ЄСПЛ, можна зазначити, що «обґрунтована підозра» — це упевненість органів влади у тому, що особа скоїла правопорушення, передбачене кримінальним законодавством, яка виникла на підставі наявних фактів про це.

Обґрунтованість підозри визначає саме прокурор, відповідно до своєї суб'єктивної думки при оцінці доказів, зібраних органами досудового розслідування. На нашу думку обґрунтованість підозри визначається тоді, коли вона закріплена юридично, а саме у вигляді повідомлення про підозру.

При обранні запобіжного заходу слідчий суддя, суд має можливість перевірити обґрунтованість та законність винесеної особі підозри, адже якщо підозра не обґрунтована достатньою мірою, то вона фактично не має юридичного значення та була обрана без достатніх на те підстав. Тому дуже важливо, при обранні запобіжного заходу приділяти важливу увагу розумності підозри.

Слідчий суддя в свою чергу повинен ретельно дослідити наявні докази вказаних ризиків, проаналізувати, дати належну оцінку в кожній конкретній справі, а захисник в свою чергу повинен надати докази відсутності ризиків, визначених в ч. 1 ст. 177 КПК, або спростувати докази, що надаються слідчим.

Халавка Володимир Ігоревич
начальник Софіївської
виправної колонії № 45,
Міністерство юстиції України

ПЕРСОНАЛ ВИПРАВНИХ КОЛОНІЙ ЯК СУБ'ЄКТ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Протидія злочинності в місцях позбавлення волі є невід'ємною частиною протидії злочинності в цілому, а також запобігання рецидиву злочинів.

Частиною 1 ст. 1 Кримінально-виконавчого кодексу України (далі – КВК) визначено, що кримінально-виконавче законодавство регламентує порядок і